

CHET EL BOLALAR ADABIYOTI ASARLARI YORDAMIDA BOSHLANG'ICH SINIF BOLALARIDA MUSTAQIL KITOBXONLIKNI SHAKLLANTIRISH

Qahhorova Umriya Akbar qizi

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustaqil kitobxonlik madaniyatini shakllantirishda chet el bolalar adabiyoti namunalaridan foydalanishning pedagogik va psixologik asoslari tadqiq etilgan. Kichik maktab yoshidagi bolalarning yosh xususiyatlari, qiziqishlari hamda estetik didini rivojlantirishda jahon adabiyoti durdonalarining o'rni tahlil qilingan. Maqolada o'quvchilarni mutolaaga qiziqtirishning innovatsion metodlari ko'rib chiqilgan hamda xorijiy asarlar vositasida bolalarning tasavvur olamini boyitish, tanqidiy fikrlashini o'stirish va mustaqil o'qish ko'nikmalarini tizimli rivojlantirish bo'yicha metodik takliflar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: chet el bolalar adabiyoti, boshlang'ich sinf, mustaqil kitobxonlik, mutolaa motivatsiyasi, kichik maktab yoshi, kognitiv rivojlanish, adabiy ta'lim.

Kirish

Zamonaviy axborotlashgan jamiyatda yosh avlodning intellektual salohiyatini va ma'naviy dunyosini shakllantirish muammosi har qachongidan ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Axborot texnologiyalari va raqamli ko'ngilochar vositalar keng ommalashgan bugungi kunda boshlang'ich sinf o'quvchilarini kitob o'qishga jalb qilish va ularda mustaqil kitobxonlik ko'nikmalarini tarbiyalash jiddiy pedagogik yondashuvni talab etadi. Aynan boshlang'ich sinf yoshida mutolaaga poydevor qo'yiladi va bu davrda bolada shakllangan ko'nikma uning kelajakdagi butun ta'limiy hayotini belgilab beradi.

Mavzuning o'ziga xosligi shundaki, bolalarga faqat majburiy o'quv dasturlari doirasidagi matnlarni o'qitish har doim ham kutilgan natijani beravermaydi. Chet el bolalar adabiyotining eng sara namunalari o'zining dinamik syujeti, qiziqarli sarguzashtlari va bolalar psixologiyasiga mos tili bilan o'quvchilarda o'qishga nisbatan majburiyat hissini emas, balki tabiiy qiziqish va zavq tuyg'usini uyg'otadi. Mazkur maqolaning maqsadi jahon bolalar adabiyoti asarlari orqali kichik maktab yoshidagi o'quvchilarni mustaqil kitobxonlikka yo'naltirishning samarali pedagogik mexanizmlari va metodikasini ochib berishdan iborat.

Asosiy qism

Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda mustaqil mutolaa faoliyatini tizimli shakllantirish bevosita o'qilayotgan adabiy materialning emotsionalligi, ko'rgazmaliligi va bolaning ichki dunyosiga yaqinligi bilan belgilanadi. Chet el bolalar

adabiyotining Astrid Lindgren, Alan Miln, Janni Rodari, Mark Tven yoki zamonaviy mualliflar qalamiga mansub klassik asarlari bolaning atrof-muhitni anglash, boshqa xalqlar madaniyati va turmush tarzi bilan tanishish borasidagi tasavvurlarini kengaytirishda kuchli pedagogik instrument bo'lib xizmat qiladi. Ushbu asarlarda ilgari surilgan do'stlik, sadoqat, ezgulik va adolat kabi umuminsoniy g'oyalar bolalarning axloqiy va estetik tuyg'ularini tarbiyalash bilan bir qatorda, ularda qahramonlar bilan birga quvonish, qayg'urish va voqealar rivojini intizorlik bilan kutish ko'nikmasini yaratadi. Mustaqil kitobxonlikni shakllantirishning boshlang'ich bosqichida o'qituvchi va ota-onalar tomonidan asarni to'g'ri tanlash strategik ahamiyatga ega bo'lib, bunda kitob matnining hajmi, shrift o'lchami va eng muhimi, uning yorqin illyustratsiyalar bilan bezatilganligiga alohida e'tibor qaratish lozim. Bola kitobni qo'lga olganda vizual obrazlar orqali syujetga kirib boradi va bu jarayon uning matnni mustaqil o'qishga bo'lgan qo'rquvini bartaraf etishga yordam beradi.

Pedagogik amaliyotda chet el adabiyoti asarlari yordamida o'quvchilar faolligini oshirish uchun interaktiv va muammoli ta'lim metodlaridan keng foydalanish yuqori samara beradi. Dars va darsdan tashqari mashg'ulotlarda asar syujetining eng hayajonli yoki kulminatsion nuqtasida o'qishni to'xtatib, o'quvchilarga qahramonning keyingi qadami qanday bo'lishi haqida o'z variantlarini o'ylab topishni taklif qilish bolalarda ijodiy xayol va evristik fikrlashni uyg'otadi. Shuningdek, o'qilgan ertak yoki qissa asosida sahna ko'rinishlari tashkil etish, ertak qahramoniga xat yozish kabi amaliy o'yinlar o'quvchini passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga hamda kitobxon-tadqiqotchiga aylantiradi. Jahon adabiyoti asarlari o'quvchilarning so'z boyligini oshirish, gap qurish qobiliyatini rivojlantirish va nutq madaniyatini yuksaltirishda boy lingvistik manba bo'lganligi sababli, maktablarda haftalik kitobxonlik soatlari va jahon bolalar adabiyoti bo'yicha intellektual viktorinalarni muntazam o'tkazish maqsadga muvofiqdir. Bunday metodik tizim bolada kitob o'qishni faqatgina maktab vazifasi sifatida emas, balki bo'sh vaqtni mazmunli va qiziqarli tashkil etishning eng oliy shakli sifatida qabul qilish ko'nikmasini mustahkam shakllantiradi.

Xulosa

Tadqiqot va metodik tahlillar shuni ko'rsatadiki, chet el bolalar adabiyoti namunalari boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustaqil mutolaa madaniyatini tarbiyalashda cheksiz didaktik salohiyatga ega. Jahon yozuvchilarining eng sara asarlari o'quvchilarning kognitiv jarayonlarini faollashtiradi, ularning empatiya, ya'ni o'zgalar his-tuyg'usini tushunish qobiliyatini va ma'naviy olamini boyitadi.

Boshlang'ich ta'lim muassasalarida mustaqil kitobxonlikni muvaffaqiyatli yo'lga qo'yish uchun dars dasturlariga chet el adabiyotining zamonaviy va eng ko'p mutolaa qilinadigan asarlarini qo'shimcha ravishda kiritish hamda maktab kutubxonalari fondini ushbu adabiyotlarning o'zbek tilidagi sifatli tarjimalari bilan muntazam boyitib borish lozim. Oilada ota-onalar bilan hamkorlikda kitobxonlik soatlarini tashkil etish

va bolaning ilk o‘qish muvaffaqiyatlarini rag‘batlantirish ta’lim va tarbiya o‘rtasidagi uzviylikni ta’minlab, kelajakda intellektual rivojlangan, mustaqil va keng dunyoqarashga ega shaxsni kamolga yetkazishning bosh garovi bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. G‘afforova, T. (2019). *Boshlang‘ich sinflarda o‘qish metodikasi*. Toshkent: Tafakkur.
2. Huck, C. S., Kiefer, B. Z., Hepler, S., & Hickman, J. (2004). *Children's literature in the elementary school* (8th ed.). New York: McGraw-Hill.
3. Matchonov, S. (2021). *Boshlang‘ich sinf adabiy ta’limi muammolari va innovatsion texnologiyalar*. Toshkent: Ishonch.
4. Rosenblatt, L. M. (1995). *Literature as exploration* (5th ed.). New York: Modern Language Association.
5. Yo‘ldoshev, Q. (2020). *O‘qitishning pedagogik va psixologik asoslari*. Toshkent: O‘qituvchi.